

FOCUS

Algemeen Pensioenfonds KLM

MAAK KENNIS MET HET BESTUUR

NIEUW BESTUURSLID KIRSTEN PRONK

AFBOUWEN NAAR PENSIOEN

WAT ZIJN UW MOGELIJKHEDEN?

DIGITAAL COMMUNICEREN

DE GEWOONSTE ZAAK VAN DE WERELD

DEZE KEER IN FOCUS

04 DURF TE VRAGEN

VEELGESTELDE VRAGEN

06 AFBOUWEN NAAR PENSIOEN

WAT ZIJN UW MOGELIJKHEDEN

09 FINANCIËLE POSITIE VAN HET FONDS

RESULTATEN VIERDE KWARTAAL EN VOORUITBLIK

10 DIGITAAL COMMUNICEREN

DE GEWOONSTE ZAAK VAN DE WERELD

12 WEL OF NIET INDEXEREN?

WIE BESLUIT DIT EN HOE?

14 MAAK KENNIS MET HET BESTUUR

NIEUW BESTUURSLID KIRSTEN PRONK

16 OP DE AGENDA VAN HET BESTUUR

ONTWIKKELING VERMOGEN EN VERPLICHTINGEN

17 UPO IN EEN NIEUW JASJE

INZICHT IN UW PENSIOEN

18 LIFE EVENT: BIJNA MET PENSIOEN

IRENE HAAN HEEFT ALTIJD FULLTIME GEWERKT

KLMGRONDFONDS.NL

Bestuur Algemeen Pensioenfonds KLM

Leden: Jan van den Brink, Henny Essenberg, Paul Jansen, Arend de Jong (vicevoorzitter), Eltjo Kok (voorzitter), Gerard Lagendaal (vicevoorzitter), Gerda van der Landen, Kirsten Pronk, Martijn Raaijmakers, Hans de Roos, Maarten Stienen.

PENSIOEN IN ZICHTDAGEN

Gaat u binnenkort met pensioen? Of denkt u erover vervroegd met pensioen te gaan en wilt u alvast meer informatie? Kom dan naar één van de Pensioen In Zichtdagen die dit jaar worden gehouden. Op zo'n dag krijgt u onder andere informatie over uw pensioen, uw keuzemogelijkheden en de actuele ontwikkelingen. U kunt ook vragen stellen aan een pensioenspecialist. De eerstvolgende staat gepland voor 30 juni.

Meld u aan via klmgrondfonds.nl/pensioen-in-zicht-dagen of stuur een e-mail naar piz@klmgrondfonds.nl.

NWSFLITS BENT U AL ABONNEE?

Elke maand versturen wij een digitale nieuwsbrief: de NWSflits. Hierin staat het belangrijkste nieuws over uw pensioen en uw pensioenfonds. Een makkelijke manier om op de hoogte te blijven! Sluit u aan bij een groeiende groep abonnees en meld u aan via klmgrondfonds.nl/NWSflits.

UW MENING TELT

We willen graag weten wat u van onze dienstverlening en informatievoorziening vindt. Daarom gaan we dit jaar een online onderzoek uitvoeren onder een grote groep deelnemers. Als u bij deze groep hoort, ontvangt u vanzelf een uitnodiging. Doet u mee? Dan kunnen we onze dienstverlening nog verder afstemmen op uw behoeftes.

REGLEMENTSWIJZIGINGEN

Gescheiden? Afspraken kunnen nu ook na twee jaar nog worden doorgegeven.

Het door u opgebouwde ouderdomspensioen tijdens het huwelijk kan worden verdeeld tussen u en uw ex-partner. Dit heet verevening. Geef de gemaakte afspraken over de verdeling van het pensioen aan ons door. Wij zorgen dan dat uw ex-partner zijn/haar deel van uw ouderdomspensioen krijgt na uw pensionering. Afspraken over verdeling van het pensioen kunnen tegenwoordig ook nog na een periode van twee jaar na de scheidingsdatum worden doorgegeven. Uw ex-partner en u moeten daar dan wel beiden schriftelijk mee instemmen. Zorg er ook voor dat u de afspraken doorgeeft voordat u met pensioen gaat. Kijk voor meer info ook op klmgrondfonds.nl/uit-elkaar.

Deeltijdpensioen en vervroegd pensioen bij KHS

Bent u deelnemer in de pensioenregeling van KLM Health Services (KHS) / Airport Medical Services (AMS)? Dan is het sinds 1 januari 2017 onder andere mogelijk om met deeltijdpensioen en/of vervroegd pensioen te gaan. Dit kan op z'n vroegst vanaf 55 jaar. Het pensioenreglement voor KHS/AMS is aangepast per 1 januari 2017. Wilt u precies weten wat de mogelijkheden zijn? Bekijk dan de informatie op Insite (onder Mijn organisatie, HR, HR Support, Pensioen).

Toine van der Stee

directeur Algemeen Pensioenfonds KLM

Oude schoenen

Je moet ze niet weggooien voordat je nieuwe hebt. Dat geldt ook voor het nieuwe pensioenstelsel. Ik moest er aan denken toen we op wintersport waren. Het binnenwerk van mijn skischoenen begaf het na 15 jaar. Ik hoopte dat er nog iets aan te doen viel, maar helaas. Vuilnisbak, zei de mevrouw achter de kassa. Opgewekt vertelde de man die mij verder hielp dat over enige tijd de buitenkant ook spontaan uit elkaar kon vallen. Dat gebeurde 2 dagen later met de schoenen van mijn vrouw. Maar dat terzijde. Na een half uur vertrok ik met mooie nieuwe schoenen. Ze zaten prima.

Sinds 2010 wordt er in Nederland gediscussieerd over ons pensioenstelsel. Heel veel deelnemers aan de discussie weten wat er mis is met ons stelsel. Het is financieel niet houdbaar, het is niet meer van deze tijd, het past niet bij de moderne arbeidsverhoudingen, de mensen begrijpen het niet meer, er is te weinig relatie tussen wat je betaalt en wat je terugkrijgt, de jongeren worden benadeeld, de ouderen worden benadeeld en ga zo maar door. Volgens menigeen is het rijp voor de vuilnisbak. Maar is dat nou zo?

In de ergste financiële crisis ooit, heeft ons stelsel zich zeker bewezen. Gemiddeld kunnen alle pensioenfondsen de pensioenen nog steeds betalen. Ja, er is soms niet of niet geheel geïndexeerd en in een enkel geval is er gekort. Maar dat is niets vergeleken met de landen om ons heen of vergeleken met mensen die zelf voor hun pensioen hebben gespaard en nu een hele magere uitkering hebben. Kortom, tel je zegeningen. Niet dat er niks te verbeteren valt. Als deelnemer loop je wat meer risico dan vroeger. Dan moet je ook wat meer zicht hebben op hoe dat komt. En er moet wat meer te kiezen zijn. Maar daaraan is de laatste jaren al hard gewerkt. Zeker bij de KLM fondsen. Dus rijp voor de vuilnisbak? Ik denk het niet.

Waarom wordt er dan al zo lang gepraat over de vernieuwing van het stelsel? Waarom duurt het zo lang en worden ze het in Den Haag niet eens? Een oud collega van me verwoordde het onlangs heel mooi. Het is zo moeilijk om een beter pensioenstelsel te bedenken, omdat het oude zo goed is. Dat getuigt van veel wijsheid. Het zijn geen skischoenen, die je even vervangt. Dus mijn advies aan het nieuwe kabinet: Gooi niks weg voordat je iets beters hebt.

Toine van der Stee

IN DE RUBRIEK 'DURF TE VRAGEN' GEVEN MEDEWERKERS VAN PENSIOENSERVICE ANTWOORD OP VRAGEN OVER ALLES WAT TE MAKEN HEEFT MET PENSIOEN.

Ik heb een samenlevingsovereenkomst. Is dat voor het pensioenfonds hetzelfde als een huwelijk?

Nee, dat is niet helemaal hetzelfde. Het verschil is vooral belangrijk bij het begin van de relatie en bij een eventueel einde van uw relatie.

Begin van de relatie: Als u trouwt, krijgen wij dit automatisch door via de gemeente. Wij registreren uw partner dan in onze administratie. Ook als u een geregistreerd partnerschap aangaat krijgen wij dit door.

Als u samenwoont, dan krijgen wij dit niet automatisch door. U moet uw partner dan zelf aanmelden. Dit doet u via HR KLM.

Als KLM uw samenlevingsverband erkent, meldt KLM uw partner aan bij het pensioenfonds.

Als uw partner bij ons bekend is, is hij of zij verzekerd voor partnerpensioen. Vooral bij een samenlevingsovereenkomst is het dus belangrijk dat u actie onderneemt!

Uit elkaar: Een beëindiging van een huwelijk of een geregistreerd partnerschap krijgen we automatisch door via de gemeente. Een beëindiging van een samenlevingsovereenkomst niet. Dat moet u zelf melden bij HR KLM.

Bij een scheiding of beëindiging van een geregistreerd partnerschap heeft uw ex-partner wettelijk recht op de helft van het tijdens het huwelijk opgebouwde ouderdomspensioen en op het opgebouwde nabestaandenpensioen tot de scheidingsdatum.

Bij een beëindiging van een samenlevingsovereenkomst heeft uw ex-partner alleen recht op het opgebouwde nabestaandenpensioen tot de scheidingsdatum.

Meld pensioenafspraken bij beëindiging van uw relatie, standaard of afwijkend, zo snel mogelijk bij het pensioenfonds. Bent u al langer geleden gescheiden?

Geen nood: u kunt de afspraken nog steeds doorgeven, zolang dit vóór uw pensioendatum is. U moet dan wel beiden schriftelijk akkoord zijn met de afspraak.

Let op: Meld het begin (en eventueel einde) van uw huwelijk of geregistreerd partnerschap wel altijd bij KLM. KLM krijgt dit niet automatisch door via de gemeente. ●

TIP

Kijk op klmgrondfonds.nl/uit-elkaar voor alle informatie over pensioen bij scheiding. U vindt hier ook een handige checklist.

Hebt u een vraag die u graag terugziet in Focus? Stuur dan een mail naar focus@klmgrondfonds.nl

Ik hoorde laatst iets over de aanpassing van omrekenfactoren waarmee mijn pensioen wordt berekend. Wat zijn omrekenfactoren en waarom worden ze aangepast?

Voor de berekening van uw pensioenuitkering gebruiken wij omrekenfactoren. Deze factoren worden jaarlijks vastgesteld en kunnen daarvoor elk jaar wijzigen. Ze zijn gebaseerd op onder meer de stand van de rente en de levensverwachting. Uw pensioenuitkering wordt berekend met de factoren die gelden per de datum dat u met pensioen gaat. Daarom kan een berekening die u hebt gemaakt met de factoren van vorig jaar anders uitpakken wanneer u de berekening maakt met de factoren van dit jaar. U vindt de factoren in het pensioenreglement.

Rekenen met verschillende pensioenpotjes De meeste deelnemers aan deze pensioenregeling hebben pensioen opgebouwd in verschillende pensioenregelingen met verschillende pensioenleeftijden: 63, 65 en 67 jaar.

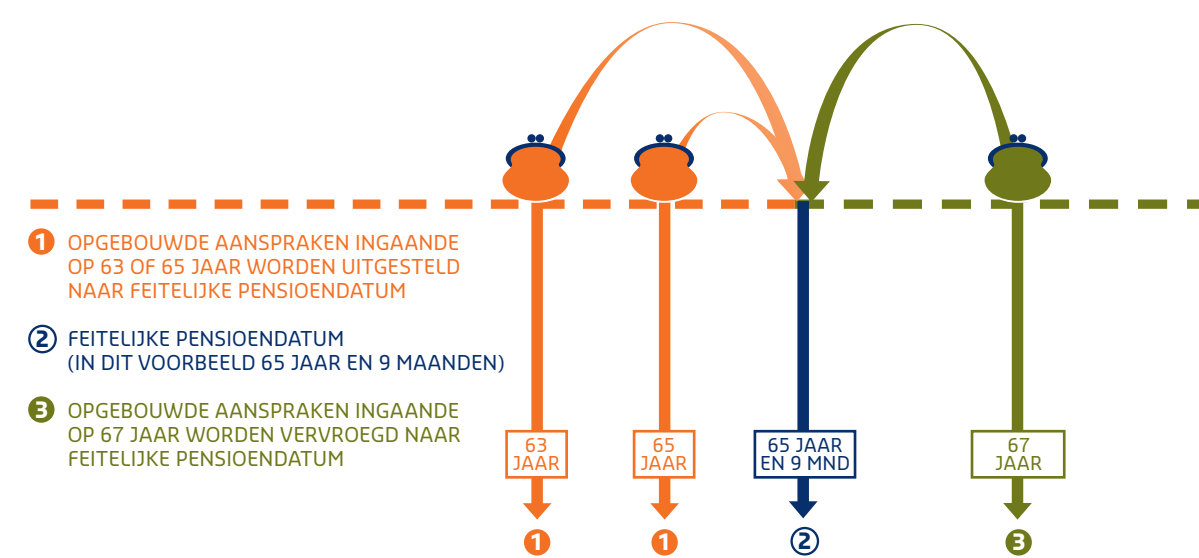
Als u met pensioen gaat rekenen wij deze verschillende pensioenen om naar één pensioen met één pensioenleeftijd. Hiervoor gebruiken we omrekenfactoren.

Met deze factoren kunnen we de verschillende 'pensioenpotjes' dus omrekenen naar uw gewenste pensioenleeftijd. Gaat u bijvoorbeeld met 65 jaar en 9 maanden met pensioen, dan wordt uw opgebouwde pensioen

- met pensioenleeftijd 63 jaar met 2 jaar en 9 maanden uitgesteld.
- met pensioenleeftijd 65 met 9 maanden uitgesteld.
- met pensioenleeftijd 67 jaar met 1 jaar en 3 maanden vervroegd.

Omruielen van nabestaandenpensioen en ouderdomspensioen

Wanneer u met pensioen gaat kunt u ervoor kiezen om nabestaandenpensioen om te ruilen voor ouderdomspensioen of andersom. Hierbij worden ook omrekenfactoren gebruikt. ●

AFBOUWEN RICHTING PENSIOEN WAT ZIJN UW MOGELIJKHEDEN?

Voor volledig pensioneren is het misschien nog te vroeg, maar misschien wilt u wel wat minder werken naarmate u ouder wordt? Wat zijn dan eigenlijk uw mogelijkheden?

Minder werken met of zonder deeltijdpensioen

U kunt ervoor kiezen om minder te gaan werken. Dat besluit kunt u op elk moment in uw leven nemen. Als u minder gaat werken, ontvangt u minder salaris. Dit verminderd inkomen kunt u eventueel (deels) aanvullen met pensioen. U gaat dan met deeltijdpensioen. Dit is mogelijk vanaf 55 jaar.

Het voordeel hiervan is dat uw inkomen hoger is dan alleen uw deeltijdsalaris. Het nadeel hiervan is dat u alvast een stukje van uw pensioen gebruikt en dus minder pensioen overhoudt voor later.

Deeltijdwerken en pensioenopbouw

Wanneer u in deeltijd gaat werken ontvangt u minder salaris. Hierdoor bouwt u ook minder pensioen op. Uw pensioenopbouw hangt namelijk af van uw salaris. Vanaf het moment dat u in deeltijd gaat werken bouwt u dus minder pensioen op. Uw al opgebouwde pensioen wordt hierdoor niet verlaagd.

Let op!

De cao-regelingen 'deeltijd voorafgaand aan pensioen' zijn nog niet zichtbaar in de pensioenplanner. Zo ziet u 'deeltijd voorafgaand aan pensioen' niet bij de keuzemogelijkheden staan. Maakt u al gebruik van een van de regelingen, dan is dat ook nog niet zichtbaar in de planner.

Wél volledig pensioen blijven opbouwen?

Sinds 1 januari 2017 hebt u de mogelijkheid om minder te gaan werken, terwijl u nog wel volledig pensioen opbouwt. Hier zijn door de arbeidsvoorwaardelijke partijen (KLM en werknemersverenigingen) twee cao-regelingen voor afgesproken.

1. De eerste regeling 'deeltijd voorafgaand aan pensioen' is bedoeld voor werknemers die 10 jaar of minder voor hun AOW-ingangleeftijd zitten. U gaat dan bijvoorbeeld 80% werken voor 80% van uw huidige salaris en bouwt daarbij 100% pensioen op.
2. De tweede regeling 'deeltijd voorafgaand aan pensioen' is tijdelijk en is bedoeld voor deelnemers van 60 jaar en ouder (per 1 januari 2017). U gaat in deze regeling bijvoorbeeld 80% werken voor 90% van uw huidige salaris en bouwt 100% pensioen op. Hier zijn ook varianten op mogelijk. U kunt drie jaar lang gebruik maken van de regeling, met de voorwaarde dat u aansluitend met pensioen gaat.

Werkt u al in deeltijd?

De beschreven percentages gelden voor iemand die op dit moment een fulltime dienstverband heeft. Werkt u al in deeltijd en gaat u met één van deze regelingen nog minder werken? Dan gelden er mogelijk andere percentages voor de pensioenopbouw. Op de HR-portal van KLM vindt u de mogelijkheden bij verschillende deeltijdpercentages.

Waar moet u op letten?

Er zijn dus vier manieren om af te bouwen richting uw pensioendatum:

- deeltijd werken zonder aanvulling uit (deeltijd)pensioen;
- deeltijd werken met aanvulling uit pensioen;
- deeltijd werken binnen 10 jaar voorafgaand aan AOW, volgens cao-regeling;
- deeltijd werken vanaf 60 jaar met een maximum van drie jaar, volgens cao-regeling.

Welke vorm is het handigst voor u?

Hieronder ziet u de verschillen. Bij deze tabel gaan we uit van een deelnemer met een fulltime dienstverband die 80% wil gaan werken. Kijk ook op de HR-portal van KLM voor aanvullende informatie en stappen die u moet nemen als u gebruik wil maken van een van de regelingen.

	Deeltijd werken zonder pensioen-aanvulling	Deeltijd werken met pensioen-aanvulling	Deeltijd werken binnen 10 jaar voorafgaand aan AOW	Deeltijd werken vanaf 60 jaar met een maximum van drie jaar
Mogelijk vanaf	Altijd	Vanaf 55 jaar	10 jaar voor AOW-leeftijd	60 jaar
Hoogte salaris bij 80% deeltijd	80%	80%	80%	90%
Hoogte pensioen-uitkering	0%	Max 20% van uw opgebouwde pensioen	0%	0%
Hoogte pensioen-opbouw bij 80% deeltijd	80%	80%	100%	100%
Verplichte ingangsdatum volledig pensioen	Uiterlijk AOW-leeftijd	Uiterlijk AOW-leeftijd	Uiterlijk AOW-leeftijd	Uiterlijk 3 jaar na begin deeltijd

Jan de Graaf is 64 jaar en gaat gebruik maken van de cao-regeling voor 'deeltijdwerken voorafgaand aan pensioen'. Vanaf 1 juli gaat hij 80% werken, ontvangt hij 90% salaris en blijft hij 100% pensioen opbouwen. Hoe is hij tot deze keuze gekomen?

'Ik wilde eigenlijk fulltime blijven werken tot mijn pensioendatum in 2018. Deeltijdwerken heb ik nooit eerder overwogen, vooral omdat ik 100% pensioen wilde blijven opbouwen. Je moet het in de toekomst ten slotte ook goed hebben. Ik maakte me wel zorgen over de overgang: je werkt eerst 100% en dan ineens wordt dat 0%. In de kantine raakte ik erover in gesprek met Menno Ritsema (lid communicatiecommissie Algemeen Pensioenfonds KLM – red). Hij gaf aan dat er nu een

cao-regeling is die de overgang een stuk makkelijker maakt.

Ik was meteen enthousiast en heb de aanvraag snel in gang gezet. Als die wordt goedgekeurd kan ik komende zomer meer tijd doorbrengen op mijn bootje, met mijn kleinkinderen. Ook ben ik van plan veel te gaan fietsen en in en om huis te klussen. Door langzaam te wennen aan meer vrije tijd wordt de overgang naar volledig pensioen ook makkelijker. Ik kijk er nu al naar uit!' ●

'Door langzaam te wennen aan meer vrije tijd wordt de overgang naar volledig pensioen ook makkelijker'

Plannen van uw pensioen

U kunt in de planner op MijnKLMpensioen kijken wat de gevolgen zijn voor uw pensioen als u een deel al eerder laat ingaan (deeltijd-pensioen) of als u in deeltijd gaat werken zonder uw pensioen alvast te laten ingaan. De planner is nog **niet** ingericht op de cao-regelingen 'deeltijd voorafgaand aan pensioen'. Ga daarom naar de HR-Portal van KLM als u wilt weten hoe het zit met deze regelingen.

Deeltijd voorafgaand aan pensioen en UPO

Maakt u gebruik van een van de cao-regelingen? Dan ziet u op uw Uniform Pensioenoverzicht niet uw daadwerkelijke deeltijdpercentage. Wij rekenen voor uw pensioenopbouw met een fulltime dienstverband, dus dat ziet u ook op het UPO. ●

HOE STAAT MIJN PENSIOENFONDS ER FINANCIËEL VOOR?

Resultaten van het vierde kwartaal 2016 en een vooruitblik naar het eerste kwartaal in 2017

Positief begin van het jaar, maar het moet beter

Het laatste kwartaal van 2016 verbeterde de financiële positie van het pensioenfonds. Ook de cijfers van begin van 2017 laten een stijgende lijn zien: de nominale dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad zijn in de eerste maanden gestegen. Toch is dit niet voldoende. De beleidsdekkingsgraad eind maart 2017 is namelijk 106,1%, terwijl de vereiste dekkingsgraad eind maart 124,4% is. Het pensioenfonds heeft voorlopig dus nog een tekort. Eind maart is er dan ook een nieuw herstelplan ingediend bij De Nederlandsche Bank. In dat plan staat hoe het pensioenfonds binnen 10 jaar weer uit de tekortsituatie verwacht te komen.

Ontwikkelingen in het vierde kwartaal van 2016:

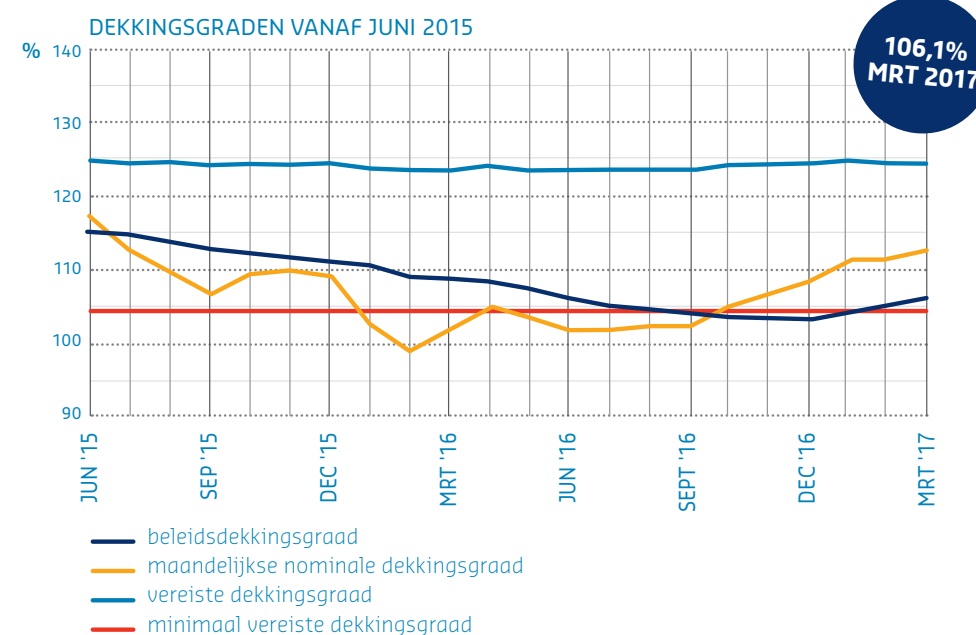
- Het beleggingsrendement is -1,0% in het vierde kwartaal van 2016. (Over het hele jaar 2016 was er een rendement van 9,3%).
- De pensioenverplichtingen zijn gedaald met 500 miljoen naar € 7,44 miljard eind 2016.
- De maandelijkse nominale dekkingsgraad is gestegen van 102,4% naar 108,4% eind 2016. Begin 2017 is de maandelijkse nominale dekkingsgraad verder gestegen naar 112,6% (stand eind maart).
- De beleidsdekkingsgraad is gedaald van 104,1% naar 103,4% eind 2016. In het eerste kwartaal van 2017 is de beleidsdekkingsgraad gestegen naar 106,1% eind maart 2017.

Stijging van de rente werkt positief door

Door de gestegen rente is er minder geld nodig om nu en in de toekomst alle pensioenen te kunnen betalen. De waarde van de pensioenverplichtingen is dus gedaald. Het vermogen is in kwartaal vier van 2016 ook gedaald, maar veel minder dan dat de pensioenverplichtingen zijn gedaald. De nominale dekkingsgraad is hierdoor gestegen. Dit was eind 2016 nog niet te zien in de beleidsdekkingsgraad, omdat dat een gemiddelde is over de laatste twaalf maanden. ●

Hoe zat het ook alweer?

- De maandelijkse nominale dekkingsgraad geeft de verhouding weer tussen het vermogen van het pensioenfonds en de verplichtingen.
- De beleidsdekkingsgraad is een gemiddelde van de laatste twaalf maandelijkse nominale dekkingsgraden.
- De vereiste dekkingsgraad is de beleidsdekkingsgraad waarbij het pensioenfonds voldoende financiële buffers heeft. De hoogte van de vereiste buffers hangt af van het risicoprofiel van de beleggingen.
- De waarde van de pensioenverplichtingen bestaat uit het totaal aan pensioenen dat nu en in de toekomst betaald moet worden. Met de rekenrente worden deze uit te betalen pensioenen omgerekend naar een bedrag dat nu beschikbaar moet zijn. De rekenrente wordt door De Nederlandsche Bank vastgesteld.

Bent u benieuwd naar de cijfers van het eerste kwartaal 2017? Kijk dan op de website: klmgrondfonds.nl/kwartaalberichten

HET PENSIOENFONDS GAAT DIGITAAL!

Online shoppen, via internet vakanties boeken en bankzaken regelen via een app. Het is de gewoonste zaak van de wereld. Uw pensioenfonds gaat het u ook gemakkelijker maken en zet flinke digitale stappen. Dat bespaart ook kosten en is beter voor het milieu. De Wet Pensioencommunicatie geeft pensioenfondsen de ruimte om digitaal te communiceren. Daar spelen we op in. Zo zijn onze website en de NWSflits op tablet, smartphone en desktop goed te bekijken. En in MijnKLMpensioen kunt u zien hoeveel pensioen u hebt opgebouwd, hoeveel u later krijgt en wat de invloed is van bepaalde keuzes op uw pensioenuitkering.

Tijd voor de volgende digitale stap

Dit jaar hebben we de volgende stap gezet in digitaal communiceren. U ontvangt voortaan steeds meer informatie over uw pensioen via MijnKLMpensioen in plaats van in de brievenbus. We voeren dit stapsgewijs in. In MijnKLMpensioen vinden gepensioneerden vanaf dit jaar hun jaaropgave, pensioen-specificatie en vanaf juni hun Uniform Pensioenoverzicht (UPO). Voor actieve deelnemers staat vanaf juni ook het UPO klaar in MijnKLMpensioen. Deze documenten blijven in uw persoonlijke omgeving staan,

dus u kunt ze bekijken en printen wanneer u wilt. De eerste reacties zijn positief (zie kader).

Maar niet iedereen is gelukkig met de stap naar digitaal. Verschillende deelnemers lieten ons weten geen computer te hebben en liever alles per post te willen blijven ontvangen. Goed om te weten dat ook dat mogelijk blijft: u moet dan wel even een briefje naar het pensioenfonds sturen met de wens om alles per post te blijven ontvangen. Dan wordt dat voor u geregeld.

REACTIES VAN DEELNEMERS

 De heer De Hond (69) is zeer te spreken over MijnKLMpensioen en liet ons weten: 'Ik ben een enorme voorstander van het digitaliseren van alle persoonlijke post, informatie en betalingsverkeer. Het bespaart veel papier en post kan op deze manier niet meer kwijtraken. Vanochtend heb ik ingelogd met mijn DigiD en ik had de volgende ervaring: het inloggen ging snel, de informatie op de site was geweldig goed gerubriceerd en inhoudelijk juist.'

 Ook mevrouw Dekker (80) is blij met de overgang naar digitaal, zo heeft ze alle informatie op één plek. Ze vindt het inloggen met DigiD heel handig. Ze weet wel dat veel mensen van haar leeftijd nog geen computer hebben en de overgang naar digitaal lastig vinden. Zij belde ons ook om te vragen of zij nu de pensioenoverzichten uit het verleden kon weggooiden. Dat kan, uw pensioensituatie kunt u altijd terugvinden op het meest recente pensioenoverzicht. Bovendien is vanaf nu alles terug te vinden in MijnKLMpensioen.

Wat is MijnKLMpensioen?

In MijnKLMpensioen ziet u altijd uw actuele pensioensituatie en hebt u altijd alle informatie bij de hand. We hebben er al veel over geschreven, maar hoe ziet die persoonlijke digitale omgeving er nu eigenlijk uit?

De eerste stap is inloggen met uw DigiD. Het inlogscherm vindt u rechtsboven in het scherm op klmgrondfonds.nl.

Na het inloggen komt u op de Homepage van uw persoonlijke pagina:

Helemaal rechtsboven ziet u verschillende onderdelen:

Mijn documenten: hier ziet u alle documenten die voor u digitaal beschikbaar zijn, zoals bijvoorbeeld een Uniform Pensioenoverzicht en een pensioenspecificatie.

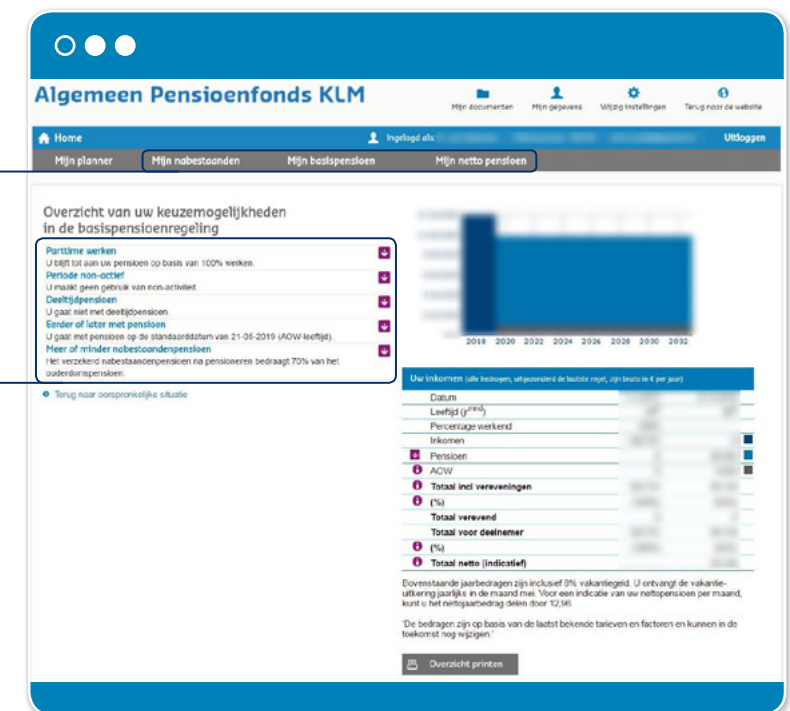
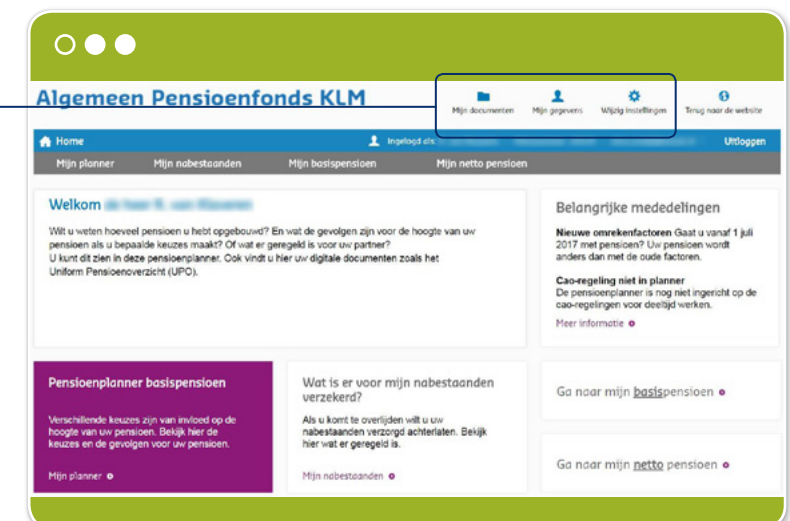
Mijn gegevens: controleer of al uw gegevens kloppen. Klopt er iets niet of hebt u een vraag over uw gegevens? Neem dan contact op met KLM HR of met de afdeling Pensioenservice.

Wijzig instellingen: geef hier uw e-mailadres door als u dat nog niet hebt gedaan. Of wijzig uw e-mailadres als het huidige niet meer klopt. U kunt hier ook aangeven dat u liever alle pensioeninformatie per post ontvangt.

Vanuit de homepage kunt u doorklikken naar de Pensioenplanner (het paarse vak linksonder).

U ziet hier uw opgebouwde pensioen en uw te verwachten pensioen bij pensionering. Bovenin kunt u kiezen voor Mijn Nabestaanden, Mijn basispensioen en Mijn Netto pensioen (als dat voor u van toepassing is). Aan de linkerkant ziet u alle keuzes die u hebt, zoals deeltijdpensioen en meer of minder nabestaandenpensioen. U kunt zo makkelijk zien welke invloed de verschillende keuzes hebben op uw pensioenuitkering. U kunt kiezen wat u wilt, er wordt niks doorgegeven aan het pensioenfonds. U hoeft dus niet bang te zijn dat u hiermee definitieve keuzes maakt. Als een bepaalde combinatie van keuzes u bevalt, dan kunt u makkelijk een printje maken voor uw eigen administratie. ●

 Geef uw e-mailadres aan ons door!
Dan kunnen wij u per e-mail laten weten dat er post voor u klaarstaat in uw persoonlijke digitale omgeving.

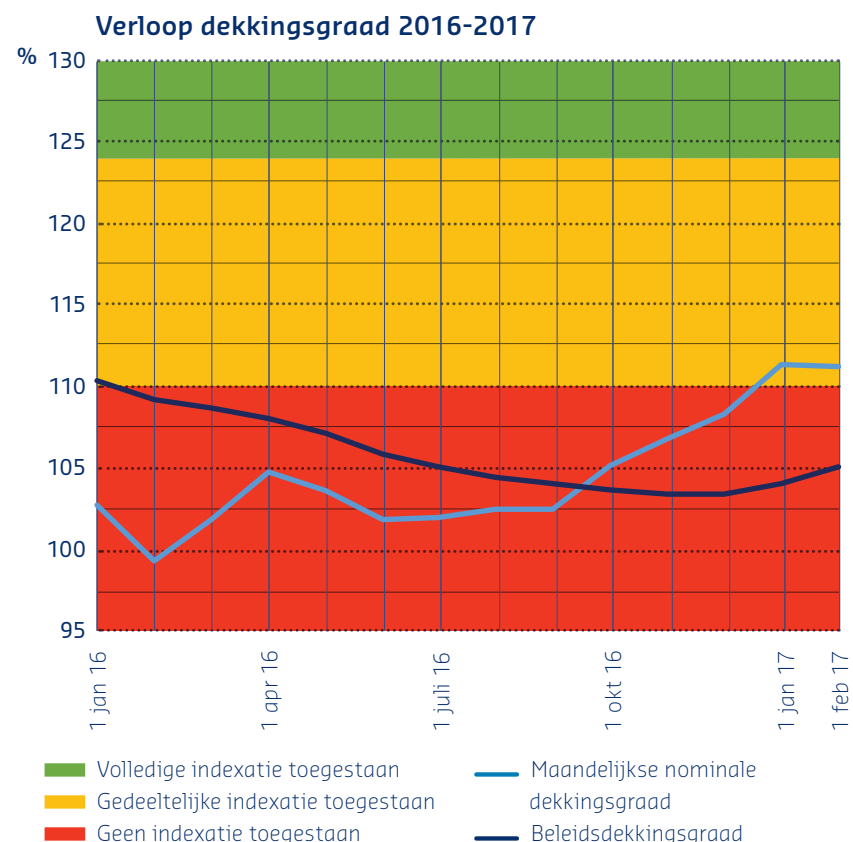

WEL OF NIET INDEXEREN, WAT BETEKENT DAT VOOR UW PENSIOEN?

Indexatie is het verhogen van de pensioenen, om ze te laten meegroeien met de loon- of de prijsontwikkeling. Daardoor kunt u in de toekomst evenveel kopen voor uw pensioen als nu. Om precies te zijn is de maatstaf voor indexatie bij actieve deelnemers de loonontwikkeling volgens de KLM-cao en bij gepensioneerden en gewezen deelnemers de geschoonde prijsindex. Aan het einde van elk jaar besluit het bestuur of de pensioenen worden geïndexeerd. **Wel of niet indexeren is aan strenge voorwaarden gebonden.**

Indexeren of niet?

Bij beleidsbeslissingen, zoals het besluit om wel of niet te indexeren, is de beleidsdekkingsgraad belangrijk. Een lage beleidsdekkingsgraad betekent minder mogelijkheden voor indexatie. Als de beleidsdekkingsgraad onder de 110% ligt (in de grafiek in het rode gebied), mag er helemaal niet worden geïndexeerd. **Dat was eind november 2016 zo, en uw pensioen is daarom ook niet geïndexeerd.** Als de beleidsdekkingsgraad in het oranje gebied ligt, mag er gedeeltelijk worden geïndexeerd. Er mag pas volledig worden geïndexeerd als de beleidsdekkingsgraad in het groene gebied ligt. Het bestuur beslist uiteindelijk of er daadwerkelijk wordt geïndexeerd.

Indexatieachterstand

Er is inmiddels al meerdere jaren niet of maar gedeeltelijk geïndexeerd. Omdat de pensioenen niet elk jaar met 100% van de maatstaf zijn geïndexeerd is er sprake van een indexatieachterstand. De indexatieachterstand ziet er als volgt uit:

INDEXATIE 2015 2016 2017 2018	ACTIEVE DEELNEMERS			PENSIOENGERECHTIGDE DEELNEMERS		
	Beoogde loonindex KLM-cao	Feitelijk toegekende loonindex	Cumulatieve achterstand loonindex	Beoogde geschoonde prijsindex	Feitelijk toegekende prijsindex	Cumulatieve achterstand prijsindex
	3%	1,5%	1,5%	2,3%	1,2%	1,1%
	0%	0%	1,5%	2,0%	1,0%	2,1%
	0%	0%	1,5%	0,9%	0,5%	2,5%
	0%	0%	1,5%	0,7%	0,4%	2,8%
	0%	0%	1,5%	0,4%	0,0%	3,2%
	0%	0%	1,5%	0,4%	0,0%	3,6%

Stel dat u in 2011 met pensioen bent gegaan en uw pensioen is nu € 1.000,- euro bruto per maand, dan zou dat met volledige indexatie nu € 1.036,- bruto per maand zijn. Voor deelnemers die nog pensioen opbouwen is de maatstaf bij indexatie de algemene loonronde van KLM. Doordat de algemene loonronde de afgelopen jaren 0% was, is uw loon en daardoor ook uw pensioen niet meegegroeid met het prijsniveau.

Inhaalindexatie

Als de financiële situatie van het fonds het toelaat kan het bestuur besluiten om inhaalindexatie te verlenen. Dat betekent dat u toch nog (gehele of gedeeltelijke) indexatie krijgt over de afgelopen jaren. Uiteraard houdt het fonds bij dergelijke beslissingen rekening met de toekomst, zodat het fonds ook op de lange termijn een goede financiële positie behoudt.

Kans op indexeren in de toekomst klein

De kans dat er de komende jaren (volledig) geïndexeerd kan worden is klein. Dit betekent dat uw pensioen niet of niet volledig meegroeit met de overeengekomen maatstaf van de algemene KLM loonronde (voor actieve deelnemers) danwel de geschoonde prijsindex (voor gepensioneerden). Met andere woorden: u kunt in de toekomst minder kopen voor hetzelfde pensioen. Het korten van pensioen is bij dit fonds momenteel niet aan de orde. ●

Genoeg inkomen wanneer u met pensioen gaat?

U bouwt pensioen op. Maar is dat genoeg? Hebt u er wel eens bij stil gestaan hoeveel geld u maandelijks nodig hebt als u met pensioen gaat? Met de rekentool Pensioenschijf-van-vijf krijgt u inzicht in uw inkomen en uitgaven na uw pensioen. Ga naar www.nibud.nl/consumenten/schijf-van-vijf.

Ook op de website van wijzer in geld-zaken (www.wijzeringeldzaken.nl) vindt u handige tips en een rekentool. ●

EVEN VOORSTELLEN: NIEUW BESTUURSLID KIRSTEN PRONK

Kirsten Pronk is VP Finance & Control bij KLM Cityhopper. Ze werkt sinds 1990 bij KLM met een korte onderbreking in 1998/1999 toen ze een kort uitstapje maakte naar het toenmalige Hoogovens. Haar loopbaan bracht haar door het hele bedrijf in diverse controllers-functies. In haar huidige functie is ze verantwoordelijk voor de financiën en IT bij KLC. Kirsten is getrouwd en heeft twee zoons van 15. In haar vrije tijd is ze graag sportief bezig op de mountainbike en doet ze aan hardlopen. Over haar rol als bestuurslid van het pensioenfonds stelden we haar een aantal vragen.

Hoe bent u geïnteresseerd geraakt in pensioenen en waarom hebt u ervoor gekozen om bestuurslid te worden bij Algemeen Pensioenfonds KLM?

'Ik ben in eerste instantie door de KLM gevraagd om zitting te nemen in het Verantwoordingsorgaan van het Grondfonds. Voor die tijd was ik net als vele KLM'ers betrokken bij het pensioenfonds als (geïnteresseerde) deelnemer. Vanaf die tijd ben ik mij gaan verdiepen in de materie en de belangen die er spelen voor zowel de (ex-)deelnemers, gepensioneerden en de KLM. Vanuit het Verantwoordingsorgaan houd je onder andere in de gaten of de gemaakte beleidskeuzes de doelstellingen van het fonds ondersteunen. Daarnaast is de evenwichtige afweging van alle belangen belangrijk. In de rol van bestuurder bepaal je mede welk beleid gevoerd wordt. Die rol spreekt mij aan. Toen vanuit het bestuur gevraagd werd of ik daarvoor wilde gaan, hoefde ik dan ook niet lang na te denken.'

Hoe hebt u zich voorbereid op de bestuursrol?

'Ik heb vooral mijn kennis over pensioenen uitgebreid. De basis is gelegd in het Verantwoordingsorgaan. Vanuit die rol ben ik mee gaan draaien in het bestuur als 'toehoorder' en tegelijkertijd heb ik extern een intensieve training gevolgd. Na een toetsing door De Nederlandsche Bank ben ik deskundig bevonden en was ik helemaal klaar voor een bestuursrol.'

Wat speelt er momenteel binnen het bestuur?

'De doelstelling van het pensioenfonds is om de nominale pensioenaanspraken te waarborgen met zo veel mogelijk

koopkrachtbehoud, met acceptabele risico's voor de premiebetalers. De lage rente en daarmee lage dekkingsgraden maken dat een uitdaging en dat is een belangrijk thema. Daarnaast zijn we aan het onderzoeken of het verstandig is om iets aan de beleggingsmix te veranderen en daarmee ook aan het risicoprofiel van het fonds. Met de huidige financiële omstandigheden willen we ons risicoprofiel heel bewust kiezen, zodat we optimaal rendement creëren en alle belangen goed tegen elkaar afwegen. Een ander thema wat ons bezighoudt is de toenemende werkdruk op het bestuur (o.a. als gevolg van regelgeving) en de deskundigheidseisen. In dit kader wordt onderzocht of samenwerking met andere fondsen een optie zou kunnen zijn. Samenwerking kan ook positief uitwerken op de kosten per deelnemer. Geld wat dan weer in het pensioen gestopt kan worden.'

Waar gaat u zich voor inzetten binnen het bestuur?

'Mijn aandachtsgebieden zijn risk en control. Als zodanig neem ik deel aan de audit commissie en de risicomanagementcommissie. Dit sluit goed aan op mijn ervaring in mijn werk bij KLM. Zowel KLM als de deelnemers betalen een serieuze premie en de gepensioneerden en ex-deelnemers hebben dit in het verleden ook gedaan. Ik vind het dan ook heel belangrijk dat deze premie goed wordt besteed en de lusten en de lasten evenwichtig verdeeld worden. Daarnaast vind ik het belangrijk dat we ook voor de lange termijn niet alleen de juiste keuzes maken, maar hier ook goed over communiceren zodat ook de jonge werknemers erop kunnen vertrouwen dat ze een goed pensioen opbouwen.'

'Zowel KLM als de deelnemers betalen een serieuze premie en de gepensioneerden hebben dit in het verleden ook gedaan. Ik vind het dan ook heel belangrijk dat deze premie goed wordt besteed en de lusten en de lasten evenwichtig verdeeld worden.'

Kirsten Pronk lid van het pensioenfondsbestuur sinds november 2016.

Wat wilt u zeggen tegen de deelnemers van het pensioenfonds die dit lezen?

'Een goed pensioen geeft een hoop vrijheden op het moment dat je pensioenleeftijd in zicht komt. Gedurende het hele werkzame leven, werkt een persoon met een fulltime contract ongeveer één dag in de week om pensioen op te bouwen. Dat is een flink deel van het loon. Het bestuur zorgt ervoor dat dit geld zo goed

mogelijk beheerd wordt en geeft hierover uitleg met behulp van MijnKLMpensioen, de NWSflits, Focus en het Uniform Pensioenoverzicht. Omdat een goed pensioen geen absolute zekerheid is, blijft van belang dat de deelnemers zich in hun pensioen verdiepen. Daar hoop ik de komende tijd een bijdrage aan te kunnen leveren, zodat het vertrouwen in het fonds blijft bestaan, ook in de toekomst.' ●

2017 • JAN • FEB • MAA • APR • MEI • JUN • JUL • AUG
 • SEPT • OKT • NOV • DEC • 01 • 02 • 03 • 04 • 05 • 06 • 07 •
 08 • 09 • 10 • 11 • 12 • 13 • 14 • 15 • 16 • 17 • 18 • 19 • 20
 • 21 • 22 • 23 • 24 • 25 • 26 • 27 • 28 • 29 • 30 • 31

OP DE AGENDA VAN HET BESTUUR

Financiële situatie

De financiële situatie van het pensioenfonds blijft de voortdurende aandacht van het bestuur houden. Het fonds heeft nog steeds een reserve-tekort daarom is er eind maart een update van het herstelplan ingediend bij De Nederlandsche Bank. Zowel de ontwikkeling van het vermogen als de ontwikkeling van de verplichtingen worden nauwlettend in de gaten gehouden. Positief was het gerealiseerde rendement van 9,3% in 2016 en ook de recente positieve ontwikkeling van de dekkingsgraad is een goede ontwikkeling.

Wisselingen in het bestuur

Op de vorige pagina staat een interview met Kirsten Pronk, zij is nieuw in het bestuur van het pensioenfonds en neemt in het bestuur plaats op voordracht van de werkgever. Eerder was zij lid van het Verantwoordingsorgaan. Het komende jaar zullen er meer nieuwe bestuursleden aantreden, iets waar wij in de volgende Focussen ook aandacht aan zullen besteden. Het betekent ook dat een aantal ervaren mensen het bestuur zal verlaten. De uitdaging voor de komende tijd is dus om een juiste mix te krijgen van

ervaring en nieuw bestuurlijk talent. De manier waarop het fonds bestuurd wordt is ook een onderwerp wat het komende jaar besproken zal worden, net als de manier waarop het bestuur de uitvoeringsorganisatie aanstuurt. Het bestuur streeft er naar om voor 1 juli 2017 hiervoor een 'blauwdruk' te hebben.

Mogelijke veranderingen in de pensioenregeling

Het bestuur bereidt zich zo goed mogelijk voor op mogelijke veranderingen in de pensioenregeling. Bijvoorbeeld de door de overheid aangekondigde stijging van de pensioenrichtleeftijd naar 68 zal meegenomen moeten worden in de nieuwe regeling. Het bestuur volgt de ontwikkelingen in wet- en regelgeving nauwlettend.

ESG

Ander belangrijk thema in het strategische beleidsplan is het verder vormgeven van het ESG -beleggings-beleid. Dat wil zeggen beleggen met oog voor milieu, ondernemingsbestuur en sociale omstandigheden. Het bestuur heeft tijdens de beleidsdag van 30 maart een aantal uit te

werken opties geformuleerd, waarmee het ESG - beleid wat meer diepte krijgt.

21%

BTW-plicht

Vanaf 2017 is het pensioenfonds verplicht om 21% BTW te betalen over de kosten voor de pensioen-uitvoering. De uitvoeringskosten van het pensioenfonds gaan dus flink stijgen (in 2015 waren de uitvoeringskosten 4,5 miljoen). Deze stijging heeft geen gevolgen voor de opbouw en uitbetaling van uw pensioen. Wel blijft er minder geld over om te beleggen. Tot en met 2015 waren de werkzaamheden voor de pensioenuitvoering voor veel pensioenfonds vrijgesteld van BTW-heffing. De belastingdienst heeft deze vrijstelling met een overgangstermijn van een jaar ingetrokken.

Privacy

Per 1 januari 2017 is nieuwe privacy-wetgeving van kracht in het kader van de Wet Persoonsgegevens. Ook het pensioenfonds heeft daarmee te maken. Het gaat er vooral om dat iedereen die werkt met persoonsgegevens zich daar bewust van is en daar goed en zorgvuldig mee omgaat. ●

UW JAARLIJKSE PENSIOEN OVERZICHT IN EEN NIEUW JASJE HET MOMENT OM EVEN STIL TE STAAN BIJ UW PENSIOEN

In juni ontvangt u uw Uniform Pensioenoverzicht (UPO).

In dit overzicht ziet u hoeveel pensioen u hebt opgebouwd bij Algemeen Pensioenfonds KLM. Als u al gepensioneerd bent, ontvangt u ook een UPO. Daarin ziet u hoeveel pensioen u op dit moment ontvangt en hoeveel u in de toekomst nog gaat ontvangen.

Nieuw jasje

Dit jaar ziet het UPO er anders uit dan voorgaande jaren. Het nieuwe UPO is ontwikkeld door de Pensioenfederatie en het Verbond voor Verzekeraars en vastgesteld door staatssecretaris Klijnsma van Sociale Zaken. Het ziet er eenvoudiger uit, met duidelijke iconen, die aansluiten bij het Pensioen 1-2-3 dat u op de website vindt. Een ander groot verschil met vorig jaar is dat we het UPO nu voor de meeste deelnemers digitaal beschikbaar maken. U krijgt een melding dat uw UPO voor u klaarstaat in MijnKLMPensioen. Deze melding willen wij graag per e-mail doorgeven. Geef daarom uw e-mailadres aan ons door op MijnKLMPensioen. De toelichting vindt u dit jaar niet meer bij het UPO, maar op de website. Hierdoor kunt u makkelijk doorklikken naar meer informatie.

Wat staat er allemaal in uw UPO?

Naast uw eigen pensioen ziet u wat uw partner en/of kinderen krijgen als u komt te overlijden. Als u nog pensioen opbouwt ziet u ook wat er gebeurt met uw pensioen als u arbeidsongeschikt wordt. In het UPO wordt bovendien de 'factor A' vermeld, die u nodig hebt als u bijspaat naast uw pensioen, bijvoorbeeld met een lijfrenteverzekering. Kortom, het UPO staat vol informatie die u goed kunt gebruiken bij het maken van uw financiële planning.

Wat staat er niet in uw UPO?

We vermelden geen netto bedragen, omdat de belastingregels bij pensioenering waarschijnlijk anders zijn dan nu. U kunt in de pensioenplanner in MijnKLMPensioen wel een schatting zien van uw netto pensioen op pensioendatum. Ook ziet u geen bereikbaar pensioen. Dit staat wel in de pensioenplanner. Daar kunt u meteen persoonlijke keuzes invoeren, waardoor we een betere schatting kunnen maken van uw te bereiken pensioen.

Kom naar de stand met uw vraag over uw pensioen

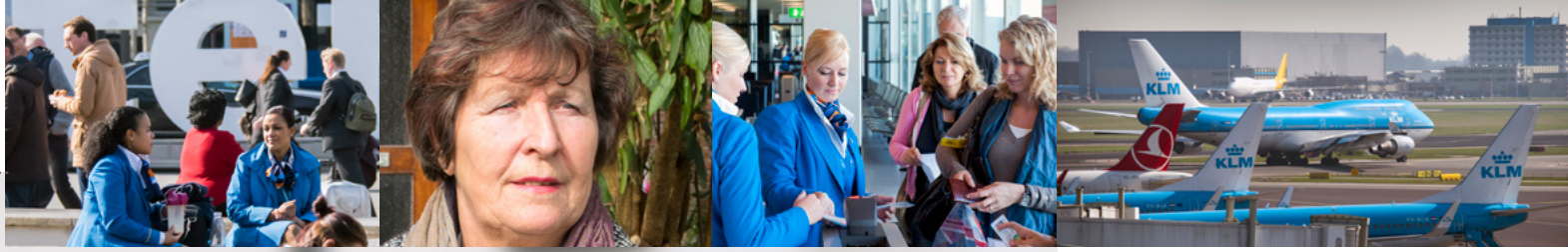
Wilt u meer informatie of hebt u een vraag over uw pensioen en/of over uw UPO? Ook dit jaar organiseren we weer UPO-stands op de werkvloer bij KLM. Dit is uw kans om uw vraag aan een pensioenspecialist te stellen! De data en locaties van de UPO-stands worden bekend gemaakt op de website, houd deze dus goed in de gaten. ●

Al uw pensioen bij elkaar op Mijnpensioenoverzicht.nl

Op Mijnpensioenoverzicht.nl vindt u een totaaloverzicht van alle pensioenen die u hebt opgebouwd. Dit overzicht is vooral handig als u bij verschillende werkgevers hebt gewerkt en bij verschillende pensioenfonds pensioen hebt opgebouwd.

Ook de AOW is in dit overzicht opgenomen. U kunt op Mijnpensioenoverzicht.nl inloggen met uw DigiD. Ontvangt u al pensioen? Dan kunt u geen gebruik maken van Mijnpensioenoverzicht.nl.

MET PENSIOEN... OF CHAUFFEUR VOOR TESLA

Ze wilde in 2016 na bijna 43 jaar KLM met deeltijdpensioen, maar werd toen door bezuinigingen overtollig. Nu heeft Irene Haan besloten maar helemaal te stoppen, per 1 augustus. Hoewel: 'Het liefst word ik chauffeur voor Tesla. Ik zou er gewoon naartoe moeten gaan, hoge hakken, lippen gestift. Hier ben ik, waar rijd ik vandaag naartoe?'

Irene Haan (63) werkte in een hele serie functies, door het hele bedrijf heen, het laatst bij Human Resources van Engineering & Maintenance. 'Toen ik overtollig werd verklaard, dacht ik: oeps, wat nu? Ik hoorde allerlei spookverhalen dat je enorm in inkomen achteruit zou gaan.' Voor die tijd was ze er niet zo mee bezig, al vond ze het wel erg dat de pensioenleeftijd steeds opschoof. 'O jee, dacht ik dan, weer vier maanden erbij. We hebben een 24-uurs economie en alles moet snel, snel, snel. Ik kan het goed aan hoor, ik heb altijd fulltime gewerkt, maar je merkt wel dat je wat ouder wordt.'

Ze bezocht een Pensioen In Zicht-dag, ze leest alle informatie en weet de dekingsgraad uit haar hoofd. 'Het is goed dat die communicatie allemaal deskundig, maar ook heel duidelijk is en begrijpelijk voor iedereen. Ik had al wel wat met de pensioenplanner zitten rekenen, maar ik hield toch nog wel vragen over. Dus heb ik maar eens een persoonlijke afspraak gemaakt en ik kwam heel blij naar buiten. Natuurlijk ga je erop achteruit, je moet je opgebouwde pensioen over meer jaren uitsmeren. Maar je vult je leven anders in. En het pensioen is echt goed geregeld. Dat zie ik om me heen soms héél anders en dan denk ik: wat heb ik het goed. Ik kom uit een gezin met acht kinderen, er zijn er al twee overleden. Mijn zus is net weduwe geworden en haar man had helemaal geen pensioen opgebouwd. Als je dat ziet, kijk je er echt anders tegenaan. Mijn advies is: heb je vragen, stap dan

naar je pensioenfonds, zij kunnen het je heel precies en heel duidelijk uitleggen.'

In het Transitiecentrum neemt zij deel aan georganiseerde sessies, trainingen en momenteel gaat ze naar de Job Club, om je CV te maken en te leren solliciteren en jezelf te pitchen. En als er een leuke baan voorbij komt, kan het best zijn dat ze het doet. Niet bij KLM, dat is na 43 jaar afgerond. 'Maar de kans lijkt me klein, de banen voor ouderen liggen bepaald niet voor het opscheppen, ondanks mooie woorden van de politiek. En ik ga me echt niet vervelen. Ik wil graag meer reizen, maar ga ook vrijwilligerswerk doen. Dat heb ik altijd al gedaan en er kan best nog wat bij. Tenzij het die baan bij Tesla wordt natuurlijk. Ik kan 'm niet betalen, maar heb er een jaar in gereden, dat had ik gewonnen en het was supergaaf.' ●

'Ik kan het goed aan hoor, ik heb altijd fulltime gewerkt, maar je merkt wel dat je wat ouder wordt.'

'En het pensioen is echt goed geregeld. Dat zie ik om me heen soms héél anders en dan denk ik: wat heb ik het goed.'

Bijna met pensioen

PENSIOEN IN ZICHT

Wilt u ook weten waar u aan moet denken wanneer u met pensioen gaat? Bezoek dan net als Irene een Pensioen In Zicht-dag. Op onze website klmgrondfonds.nl vindt u de eerst volgende dagen en het aanmeldformulier.

KEUZEMOGELIJKHEDEN

U hebt verschillende keuzes als u met pensioen gaat. U kunt bijvoorbeeld met deeltijdpensioen, u kunt uw nabestaandenpensioen omruilen voor uw ouderdompensioen of andersom en u kunt eerst een hogere en daarna een lagere pensioen uitkering ontvangen. Wat al deze mogelijkheden betekenen voor de hoogte van uw pensioenuitkering kunt u zien op de pensioenplanner in MijnKLMpensioen (<https://mijn.klmgfondsfonds.nl>). ●

HEBT U EEN BIJZONDER PENSIOENVERHAAL?

Hebt u iets meegemaakt dat invloed had op uw pensioen? Bent u bijvoorbeeld gescheiden, of juist getrouwd? Hebt u misschien een tijdje in het buitenland gewerkt?

Wij zijn op zoek naar mensen zoals u! Deelnemers en gepensioneerden die hun verhaal willen delen in de Focus.

Neem via focus@klmgrondfonds.nl contact met ons op voor meer informatie.

 facebook.com/klmgrondfonds

 twitter.com/klmgrondfonds

COLOFON

Focus verschijnt driemaal per jaar en wordt verstuurd aan deelnemers en gepensioneerden van het Algemeen Pensioenfonds KLM.

Redactie Blue Sky Group B.V., Amstelveen

Redactieadres Redactie Focus, Postbus 123, 1180 AC Amstelveen **E** focus@klmgrondfonds.nl

Tekst Blue Sky Group B.V., Amstelveen

Art direction, ontwerp en opmaak FRISSEWIND in communicatie en design, Amsterdam

Fotografie Don Wijns, Amsterdam; Shoots by Laura e.a.

Illustraties FRISSEWIND in communicatie en design, Amsterdam

Druk Drukkerij Aeroprint, Ouderkerk aan de Amstel

CONTACT

E pensioenservice@klmgrondfonds.nl

T (020) 426 62 10

f facebook.com/klmgrondfonds

t twitter.com/klmgrondfonds

KLMGRONDFONDS.NL

Blue Sky Group